

Česká společnost ornitologická - Jihomoravská pobočka, pobočný spolek

Lidická 971/25, 602 00 Brno
ID datové schránky: 56ywzeq
tel.: +420 731 782 066; IČ: 65353391
www.jmpcso.cz

Monitoring chocholouše obecného na jižní Moravě v letech 2020 a 2021

Cílem je po 10 letech aktualizovat poznatky o početnosti, rozšíření, ekologii a hnízdní úspěšnosti populace chocholouše obecného na jižní Moravě (Jihomoravský kraj + okresy Uherské hradiště a Zlín) a zajištění ochrany nalezených či přibližně lokalizovaných hnízd ohrožených sečením trávníků a stavebními a zemědělskými pracemi.

Každý dotčený okres má přiděleného koordinátora, aby nedocházelo k překryvům a nebylo opomenuto žádné potenciálně vhodné stanoviště. Všechny nálezy chocholoušů prosím zadávejte do internetové Faunistické databáze České společnosti ornitologické **birds.cz/avif** nejpozději vždy do konce října příslušného roku.

Seznam okresních koordinátorů:

Blansko: Jaroslav Koleček (j.kolecek@gmail.com)
Brno-Město: Jan Sychra (dubovec@seznam.cz)
Brno-Venkov: Libor Praus (libor.praus@gmail.com)
Břeclav: Petr Berka (berka.podivin@seznam.cz)
Hodonín: Gašpar Čamlík (camlik@birdlife.cz)
Uherské Hradiště: Marek Palička (PalickaMarek25@seznam.cz)
Vyškov: Petr Navrátil (nafka@volny.cz)
Znojmo: Vlasta Škorpíková (vlasta_skorpikova@volny.cz)

Biotopové nároky

Jako původně polopouštní druh chocholouš preferuje otevřené prostředí s nízkými suššími trávníky a řídkou rumištní vegetací, ideálně s vyšším zastoupením holé půdy. V naprosté většině případů hnízdí v současnosti v blízkosti lidských sídel. Zcela se vyhýbá stanovištím s vyšším zastoupením stromů, keřů, či husté vyšší vlhčí bylinné vegetace a neproniká příliš hluboko do městské zástavby.

Kontrolovaná stanoviště

Nákupní, obchodní a skladištní zóny na městské periférii, novější otevřená sídliště přilehlá k volné krajině. Okrajové stavební pozemky a aktivní stavby, rozsáhlejší železniční překladiště, přístupné skládky, okolí letišť a fotovoltaických elektráren. Otevřené záhumenky se suší písčitou půdou. Zemědělské farmy s chovem skotu a koní, trvalá hnojiště a silážní jámy. K vytipování lokalit může posloužit článek shrnující poslední mapování v letech 2009-2012 v Crexu č. 31. Na požádání pošleme pdf.

Harmonogram mapování

Průzkum vhodných lokalit bude probíhat nejintenzivněji v období od **16. 3. do 15. 4.** V tomto období samci nejaktivněji vymezují teritorium zpěvem a je největší pravděpodobnost pozorovat samici sbírající stavební materiál na hnízdo (zejména v ranních a dopoledních hodinách).

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

Počasí

Mapování by mělo probíhat pouze za vhodných klimatických podmínek, tj. při teplotách nad 5 °C, bez silného větru a deště, na rušných místech v době s nižší hlučností.

Denní doba

Vhodnější je ráno, ale je možno mapovat chocholouše po celý den.

1) Mapování hnízdního výskytu

Primární **mapování výskytu** (zjištění celkové velikosti hnízdní populace a její distribuce na jižní Moravě) by mělo proběhnout **na všech vhodných místech** v oblasti jižní Moravy v hnízdním období, tedy od **16.3. – 15.7.** Mapování bude probíhat formou **pomalého procházení vhodné lokality**. Je velmi žádoucí, aby mapovatel měl k dispozici **přenosný MP3 přehrávač** s hlasitějším reproduktorem (v nouzi lze použít i mobilní telefon) a v průběhu pochůzky po lokalitě na jednom či více místech (podle rozlohy) **přehrával zpěv chocholouše** (cca 1 minuta nahrávky, 2 minuty pauza, několikrát opakovat; vhodná audionahrávka je k dispozici ke stažení například na tomto **odkazu**: <https://www.xeno-canto.org/374759>). Na počátku hnízdní sezóny chocholouši na audionahrávku dobře reagují, a pokud jsou v doslechu, měli by do 15 minut přiletět či zareagovat zpěvem.

V případě pozorovaného chování, které nasvědčuje hnízdění, je žádoucí vyzpozorovat přibližné umístění hnízda. O přímé dohledání hnízda se můžeme pokusit pouze v místech, kde nehrozí jeho zašlápnutí a nadměrný sešlap okolní vegetace. Pokud nalezneme hnízdo, poznačíme si jeho stav (počet vajec/mláďat) a provedeme fotodokumentaci stavu hnízda i hnízdiště. Kontrola či pokus o nalezení hnízda by neměly v rámci jedné návštěvy hnízdiště přesáhnout 10 minut. Do poznámky prosím uvést GPS lokalizaci takového hnízda v dekadickém formátu a uvést i přesnost lokalizace.

Prosíme o **fotodokumentaci předpokládaného hnízdiště** (stačí mobilním telefonem)!

2) Hnízdo v ohrožení

Pokud je lokalizované hnízdo ohroženo lidskými aktivitami (sekání trávníků, stavební a zemědělské práce), prosím kontaktuje nás na e-mailu: impcso@birdlife.cz, nebo na telefonu: +420 731 782 066 (G. Čamlík). Cílem projektu je rovněž pokusit se domluvit u majitelů (správců) pozemku přechodnou ochranu hnízdiště po dobu nutnou k dosažení vzletnosti mláďat.

3) Zjišťování úspěšností hnízdění

V oblastech, kde je předpoklad existence početnější populace (např. Břeclavsko), *postačí monitorovat* hnízdní úspěšnost jen *na části obsazených lokalit*.. Počet záleží na možnostech mapovatele a počtu zapojených ornitologů, měl by však být přiměřeně reprezentativní. **Minimálně by měla být podchycena hnízdní úspěšnost u 20 % zjištěných obsazených teritorií a ve sledovaném vzorku** by se měly nacházet jak hnízdiště městská (obchodní a průmyslové zóny), tak i venkovská (okolí zemědělských družstev, okraje polí). U velmi řídké osídlených regionů (např. Blanensko) je vhodné kontrolovat opakovaně všechny lokality, kde byli, či nově budou chocholouši zjištěni. Hlasová provokace bude přehrávána pouze v případech, kdy se nám nedaří delší dobu nalézt chocholouše. **Hlavním cílem je zachytit, kolik párů z celkového počtu sledovaných úspěšně vyvedlo aspoň jednou za sezónu mláďata a zhodnotit, zda byly v hnízdní úspěšnosti pozorovány nějaké výrazné rozdíly v různých typech hnízdního prostředí.** Vhodné je zaznamenávat veškeré chování související s hnízděním, jako je stavba hnízda, krmení, varování apod.

Délka jednoho úspěšného hnízdění zabere cca měsíc (2-3 dny stavba hnízda, 4 dny snášení vajec, 11 dnů inkubace, 10-12 dnů mlád'ata na hnízdě, cca 5 dní nevzletná schovaná mlád'ata mimo hnízdo). Po predaci hnízda může samice začít stavět nové hnízdo hned další den a hnízdních pokusů může za sezónu realizovat běžně pět. Pokud je hnízdění úspěšné, tak chocholouši hnízdí dvakrát ročně a vyvedená mlád'ata by se měla držet v širším okolí hnízda aspoň dva týdny od vyvedení.

Hlavní termíny monitoringu:

- **Kontrola obsazenosti lokalit** (16. 3. do 15. 4.)
- **Krmení mlád'at na hnízdě, či už mimo** (15.4. – 15.5). Vhodné je vyzorovat umístění hnízda (kam zalétají rodiče v druhé polovině dubna s potravou). Pokud chocholouši nekrmí, byli neúspěšní.

Další doporučené termíny:

- **Druhé/náhradní hnízdění** (15.5. – 15.6.) Je hlavně žádoucí, pokud nebylo zjištěno úspěšné hnízdění v předchozím termínu.
- **Další dění v teritoriu** (15.6.-15.7.)

4) Negativní kontroly

Kromě pozitivních nálezů, zapsaných v Avifu, prosím vypište i lokality kontrolované s negativním výsledkem. Rovněž při opakovaných kontrolách lokality, vypište termíny, kdy nebyli chocholouši na lokalitě zaznamenáni. Nejvhodnější forma je tabulka excel. Jedná se o cenné údaje.

Povinné údaje mapování:

Výsledky je nutné zapsat do databáze avif! <http://birds.cz/avif/>:

Datum

Čas – je potřeba uvést přesný čas strávený na lokalitě. Pomůže to jednak vyhodnotit mapovací úsilí a za další přiřadit fotografii k lokalitě.

Pozorovatelé – pokud se jedná o zprostředkovanou informaci – uvést před jeho jméno „!!!“ (např.: !!!Ferdinand Peroutka), do poznámky potom uvést, že pozoroval pouze on.

Poznámka k celé vycházce – Mapování chocholouš (označeny také pozorování, kde cílový druh nebyl zjištěn a není pak nutné vypisovat negativní kontroly zvlášť)

Lokalita – lokální název, dbát na to, aby se při opakovaných kontrolách opakoval i název

Obec (část obce) – nejbližší obec, bez ohledu na katastr

Souřadnice – zaznamenávat souřadnice v dekadickém formátu (začátek trasy v podkvadrátu, nebo bodem v Avifu)

Poznámka k lokalitě – stručně se popíše charakter lokality, stačí při první kontrole, poté zaznamenávat pouze změny

Utajit – záleží na vašem přesvědčení, v případě utajení, prosím o poslání exportu pozorování

Druh – kromě cílových druhů je vhodné uvést i další druhy pozorované na lokalitě – kompletní seznam.

Počet – u cílových druhů a dalších významných druhů by měla být snaha o co nejpřesnější stanovení početnosti

Aktivita – zadávat aktuální atlasovou kategorii pro hnízdní mapování (například – C15, C16)

Poznámka – nejdříve uvést GPS pozorování v dekadickém formátu, poté další poznámky (např. odhadované stáří mláďat, předpokládané konkrétněji popsané prostředí umístění hnízda atd.)

Fotografie – do avifu není nutné zadávat fotografii

Termín odevzdání výsledků, včetně fotodokumentace a seznamu negativních kontrol:

31. 10. 2020, respektive 31.10. 2021 na adresu camluk@birdlife.cz, nebo

libor.praus@gmail.com

5) Pohnízdí a zimní výskyt

Uvítáme i podrobnější informace o pozorování chocholoušů v mimohnízdním období, které mohou odpovědět na dosud ne zcela zodpovězené otázky: Zda místní chocholouši zůstávají v hnízdním teritoriu celoročně, nebo se přesouvají k potravním zdrojům (jakým) do větších vzdáleností (jak daleko), zajímavé je prověřit možné hromadné nocování více jedinců na plochých střechách apod.

V zimě se za souvislé sněhové pokrývky chocholouši koncentrují v hejnkách u vydatných potravních zdrojů (parkoviště nákupních center, hnojiště, pekárny, kravíny, konírny apod.), což v tomto prostředí umožňuje efektivně posčítat většinu populace chocholoušů z blízkého okolí. Všechna pozorování chocholoušů uvádějte prosím do databáze <http://birds.cz/avif/>.